

Dawid Milewski

Oratorium Świętego Józefa w Montrealu jako główny ośrodek turystyki religijnej w prowincji Québec

Ekonomiczne Problemy Usług nr 65, 329-338

2011

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

DAWID MILEWSKI

Uniwersytet Szczeciński

ORATORIUM ŚWIĘTEGO JÓZEFA W MONTREALU JAKO GŁÓWNY OŚRODEK TURYSTYKI RELIGIJNEJ W PROWINCJI QUÉBEC

Wstęp

Turystyka religijna współcześnie stanowi dynamicznie rozwijający się nurt światowego ruchu turystycznego. Według szacunków UN WTO obejmuje ona około 300 mln osób i generuje wydatki w wysokości 18 mld USD, z czego 60% stanowią wydatki ponoszone przez mieszkańców Ameryki Północnej¹. Przykładem aktywnych działań w zakresie turystyki religijnej mogą być prace nad stworzeniem sieci czterech narodowych sanktuariów, prowadzone przez rząd prowincji Québec w Kanadzie. W związku z tym zainicjowano współpracę regionalnych organizacji turystycznych i opracowano marketingowy plan rozwoju dla następujących ośrodków turystyki religijnej: *Saint Joseph's Oratory of Mount Royal* (Montréal), *Sainte-Anne-de-Beaupré Basilica*, *Our Lady of the Cape Shrine* (Trois-Rivières), i *Saint-Anthony's Hermitage* (Saguenay-Lac-Saint-Jean). Po raz pierwszy plan ten zaprezentowano w czasie dorocznej konferencji WRTA Expo (*World Religious Travel Association*), która odbyła się w Montrealu w dniach 13–16 listopada 2010 roku. Przygotowano również wspólną stronę internetową, broszury informacyjne w języku angielskim i francuskim, a także opracowano program *study tour* dla dziennikarzy i biur podróży. Celem tego planu jest zaktywizowanie ruchu pielgrzymkowego i uczynienie z prowincji Québec jednej z najbardziej znaczących destynacji na świecie w zakresie turystyki religijnej. Zakłada się, że wymienione ośrodki będą w stanie przyciągnąć około 3 milionów turystów i pielgrzymów rocznie.

¹ <http://www.newswire.ca/en/releases/archive/November2010/13/c3986.html>, (20.02.2011).

Celem artykułu jest charakterystyka najważniejszego z wymienionych ośrodków turystyki religijnej, tj. Oratorium Świętego Józefa w Montrealu, w kontekście planu rozwoju turystyki religijnej w prowincji Québec. Ośrodek ten co roku przyciąga ponad 2 miliony pielgrzymów i turystów.

1. Historia brata Andre – założyciela bazyliki Świętego Józefa

Oratorium Świętego Józefa w Montrealu jest monumentalną budowlą zwieńczoną ogromną miedzianą kopułą. Ten dom modlitwy położony na zboczach Mount Royale zbudowano w 1904 roku na cześć św. Józefa – patrona Kanady². Obiekt ten znacznie różni się od pierwotnych zamierzeń swego założyciela – zakonnika ze Zgromadzenia Braci od Świętego Krzyża, brata Andre (Alfred Besette), który chciał zbudować w tym miejscu jedynie skromną kapliczkę. Obecnie przyjeżdżają tu pielgrzymi z całej Ameryki Północnej, aby modlić się o uzdrowienie w sanktuarium brata Andre, który w 2010 roku został kanonizowany.

Brat Andre urodził się w 1845 roku, został osierocony w wieku 12 lat, a do Zakonu Świętego Krzyża wstąpił mając 25 lat. Ze względu na zły stan zdrowia został furtianem w College Notre-Dame, jednak wkrótce, gdy zaczął odwiedzać chorych studentów, zyskał miano cudownego uzdrowiciela (rys. 1). Brat Andre w swych modlitwach polecał chorych właśnie wstawiennictwu św. Józefa – stąd później święty ten zostanie wybrany na patrona oratorium. Rozwijająca się służba uzdrawiania pełniona przez brata Andre wymagała znalezienia nowego miejsca. Zakonnikowi udało się zebrać na ten cel 200 dolarów kanadyjskich (z dobrowolnych datków i strzyżenia studentów), które przeznaczył na budowę niewielkiej drewnianej kaplicy. Ten niewielki obiekt nazwany Oratorium Świętego Józefa miał jedynie 4,5 na 5,5 m.

Działalność brata Andre przyciągała pielgrzymów z coraz bardziej odległych miejsc i trwało to aż do jego śmierci w 1937 roku. W samym tylko 1916 roku odnotowano 435 przypadków uzdrowień. Ciekawostką niewątpliwie jest fakt, że brat Andre, który sam miał słabe zdrowie, osobiście nigdy nie doświadczył cudu uzdrowienia. Popularność brata Andre była na tyle duża, że wkrótce przyciągnęła uwagę władz kościelnych. W 1911 roku powołano specjalną komisję celem zbadania domniemanych przypadków uzdrowień i uczciwości zakonnika. Komisja ta rekomendowała kontynuowanie pielgrzymek, ale nie ustosunkowała się do samych cudów.

² www.sacred-destinations.com/canada/montreal-st-joseph-oratory, 20.02.2011.

Rys. 1. Porzucone kule – symbol cudownych uzdrowień

Źródło: opracowanie własne.

Brat Andre był człowiekiem niezwykle cenionym przez całe swoje życie; do dzisiaj wspomina się go jako osobę prostej wiary, ciągłej modlitwy i niezawodnej dobroci. Gdy umarł w 1937 roku, żegnało go ponad milion osób.

Marzenia brata Andre związane z budową sanktuarium poświęconemu świętemu Józefowi zostały spełnione wraz z ukończeniem budowy bazyliki w 1955 roku. Brat Andre został pochowany w bazylice. W 1982 roku papież Jan Paweł II beatyfikował zakonnik, a 17 października 2010 roku brat Andre został kanonizowany przez papieża Benedykta XVI.

2. Charakterystyka i działalność Oratorium Świętego Józefa w Montrealu

Oratorium św. Józefa (rys. 2) jest najwyższym punktem (263 m) w Montrealu. Jego kopuła jest drugą co do wielkości na świecie, po Bazylice Świętego Piotra w Rzymie. Bazylika została zbudowana w dużej mierze w stylu włoskiego renesansu, jej kopuła przypomina kształtem katedrę we Florencji, przy czym jest znacznie

większa. Wewnątrz znajdują się znakomite rzeźby, witraże przedstawiające 10 scen z historii religii w Kanadzie, a także wiele innych dzieł sztuki. Na rysunku 3 przedstawione jest wnętrze bazyliki.

Rys. 2. Oratorium Świętego Józefa w Montrealu

Źródło: opracowanie własne.

W oratorium odbywają się liczne koncerty, którym towarzyszy muzyka organowa i chór chłopięcy. Znajdujące się tu ogromne organy składają się z 5811 piszczałek. Są one dziełem słynnego Rudolfa von Beckeratha, który zbudował je w Niemczech w latach 1958–1959. Organy te uznawane są za jedno z dziesięciu najlepszych na świecie (rys. 4). W krypcie z kolei znajdują się organy z 1917 roku, zbudowane przez braci Casavant z Saint-Hyacinthe (Québec). W 1989 roku zostały one odnowione i zrekonstruowane.

Rys. 3. Wnętrze bazyliki

Źródło: opracowanie własne.

Rys. 4. Organy Beckeratha w bazylice

Źródło: opracowanie własne.

Znajdujący się w oratorium 56-dzwonowy carillon³, początkowo zaprojektowany dla wieży Eiffla w Paryżu, został zamontowany w 1954 roku. Najcięższy dzwon waży 1500 kg, najlżejszy – 5 kg, a wszystkie w sumie ważą 11 ton. W oratorium organizowane są warsztaty związane z carillonem, w ramach których poznaje się ich historię, ewolucję, mechanizm oraz demonstruje się grę na konsoli carillonu.

Rys. 5. Muzeum

Źródło: opracowanie własne.

W 1955 roku w budynku oratorium stworzono muzeum poświęcone bratu Andre (rys. 5), gdzie m.in. znajduje się jego zabalsamowane serce. Poprzez stałe i okresowe wystawy tematyczne prezentowane w muzeum zapoznaje się pielgrzymów z życiem i działalnością brata Andre, także św. Józefa, Jezusa i Marii, a jednocześnie przedstawia się różne aspekty historii i dziedzictwa społeczności zamieszkującej Québec⁴. Obecnie prezentowane wystawy okresowe dotyczą życia i działalności brata Andre (*The Saint of Mount Royal*), a także sztuki i rzemiosła związanych ze Świętami Bożego Narodzenia (*Nativité, Nativity, Natività*), pocho-

³ Instrument muzyczny z grupy idiofonów uderzanych, będący zespołem dzwonów wieżowych, na których można wybijać melodie za pomocą klawiatury.

⁴ www.saint-joseph.org, (20.02.2011).

dzących z pięciu kontynentów. Stała ekspozycja powstała na otwarcie muzeum i dotyczy Świętej Rodziny. Stanowią ją naturalnej wielkości rzeźby stworzone przez montrealskiego artystę Josepha Guardo, które przedstawiają codzienne życie w czasach, gdy żył Święty Józef. Zespół dziesięciu scen może być wykorzystywany jako cenny element w ramach edukacji religijnej. Wstęp do muzeum jest płatny.

Na terenie bazyliki znajduje się archiwum, które udostępnia część swoich dokumentów zainteresowanym badaczom. W ramach tego obiektu sakralnego funkcjonuje również biblioteka posiadająca około 85 tys. pozycji, głównie z zakresu teologii, liturgii, Pisma Świętego, opieki duszpasterskiej, historii Kościoła, sztuki sakralnej, historii zakonów, biografii duchownych, miejsc kultu religijnego i pielgrzymek oraz historii Québecu. Oratorium św. Józefa, poprzez swoje Centrum badawcze, wydaje również czasopismo naukowe zatytułowane *An Historic Journey of Global Interest*. Działalność wydawnicza to dotyczy także czasopisma *The Oratory Magazine* oraz biuletynu *The Friend of Brother Andre*.

Rys. 6. Święta Rodzina

Źródło: opracowanie własne.

Na zewnątrz znajduje się Droga Krzyżowa z rzeźbami, które wykorzystane zostały przy kręceniu scen do filmu *Jezus z Montrealu*. Obok bazyliki znajduje się drewniana kaplica brata Andre, z małą sypialnią, otwarta dla zwiedzających. Niektórzy pielgrzymi, szukając wstawiennictwa u świętego Józefa i brata Andre,

wchodzą na kolanach po stustopniowych schodach prowadzących do bazyliki. Co roku w bazylice rozdaje się ponad 100 tys. butelek olejku świętego Józefa, którym brat Andre namaszczał chorych, modląc się o ich uzdrowienie. Na rysunku 6 zaprezentowano jedno z malowideł przedstawiających sceny z życia Świętej Rodziny.

Od 1954 roku przy Oratorium Świętego Józefa w Montrealu aktywnie działa skupiające darczyńców Stowarzyszenie Brata Andre (*The Associates of Brother Andre*). Z kolei w 2002 roku powstała *The Rector's Group*, której członkowie podejmują wspólne inicjatywy, głównie związane z finansowym wspieraniem działalności oratorium (polegającej przede wszystkim na liturgicznej i duszpasterskiej służbie i obsłudze dwóch milionów turystów oraz pielgrzymów rocznie). Obecnie Stowarzyszenie Brata Andre liczy ponad 12 tys. członków. Wstąpić do stowarzyszenia może darczyńca, który przekazuje rocznie 100 CAD na cele bazyliki. Członkostwo to wiąże się z pewnymi przywilejami, m.in. takimi jak: karta członkowska, subskrypcja *The Friend of Brother Andre* (4 numery rocznie), zniżki na artykuły w sklepie przy oratorium, możliwość udziału w corocznym spotkaniu członków stowarzyszenia połączonym z uroczystym bankietem.

Inna organizacja to tzw. Wielkie Stowarzyszenie Brata Andre (*The Grand Associates of Brother Andre*), w którym członkostwo jest dożywotnie. Członkami mogą być darczyńcy, którzy przekazali w sumie co najmniej 2 tys. CAD (w zależności od wysokości wniesionych wpłat ustalono trzy rodzaje członkostwa: *Grand Associate*, *Distinguished Grand Associate*, *Eminent Grand Associate*). W tym przypadku przywileje wiążą się m.in. z wpisem do Złotej Księgi w Kaplicy Dziękczynienia, otrzymaniem karty członkowskiej i medalu, subskrypcją dwóch czasopism oraz zaproszeniem na coroczne spotkanie.

The Rector's Group nazywana jest związkiem wyjątkowych darczyńców, którzy rocznie przekazują co najmniej 1000 CAD. Wyodrębniono tutaj cztery grupy darczyńców i przykładowo najwyższy poziom określa się Platynową Grupą (co najmniej 10 tys. CAD rocznie wpłacanych przez darczyńców). Oprócz przywilejów, które mają członkowie wcześniej omówionych stowarzyszeń, darczyńcy z *The Rector's Group* dodatkowo zapraszani są na obchody Święta Świętego Józefa Rzemieślnika, odbywające się 1 maja. Wtedy też rektor oratorium przyjmuje i wita każdego z darczyńców oraz wręcza świadectwa uznania.

Obiekt jest w stanie pomieścić 2200 osób. Bazylika jest otwarta codziennie w godzinach od 6.00 do 21.30, a muzeum w godzinach od 9.00 do 17.00. Codziennie w okresie letnim, a także w weekendy we wrześniu i październiku oferowane są w kilku językach 90-minutowe wycieczki. Są one bezpłatne, ale oczekiwane są dobrowolne datki. Na terenie bazyliki znajduje się również kawiarnia i bar z przekąskami. Oratorium posiada również swoją witrynę internetową (www.saint-joseph.org), na której można znaleźć wszystkie istotne informacje związane z jego historią, działalnością i rozwojem, a także liczne fotografie, filmy i prezentacje multimedialne. Poprzez tę stronę można również wpłacać darowizny na rzecz bazy-

liki. Oratorium jest również obecne na portalach społecznościowych, takich jak Facebook czy Twitter.

Od 2003 roku realizowany jest program renowacji Oratorium Świętego Józefa w Montrealu, który obejmuje również przyległy teren. W ramach tego projektu zbudowano nową drogę dojazdową dla samochodów, w obiekcie zainstalowano dwie windy, ruchome schody, a obecnie prowadzone są prace renowacyjne w Centrum Obsługi Pielgrzyma. Planuje się przebudowę tarasów i parkingów, budowę nowych pawilonów dla turystów i pielgrzymów, budowę placu Świętej Rodziny i przeniesienie w inne miejsce carillonu. Celem tego programu jest zachowanie dziedzictwa, poprawa funkcjonalności, dostępności, bezpieczeństwa, atrakcyjności turystycznej, komfortu i stanu środowiska naturalnego. Koszt realizacji programu renowacji oratorium św. Józefa szacuje się na około 75 mln CAD.

Podsumowanie

Oratorium Świętego Józefa w Montrealu stanowi główny ośrodek turystyki religijnej w prowincji Québec, a świadczy o tym przede wszystkim liczba przyjeżdżających co roku turystów i pielgrzymów. Ośrodek ten prowadzi aktywną działalność w różnych sferach: liturgicznej, duszpasterskiej, turystycznej, kulturalnej, wydawniczej czy naukowej. Wykorzystuje przy tym wszystkie dostępne narzędzia umożliwiające prezentację swojej działalności i dotarcie do nowych grup potencjalnych pielgrzymów oraz turystów. O skuteczności tych działań świadczy również działalność Stowarzyszenia Brata Andre liczącego 12 tys. darczyńców. Z kolei kanonizacja brata Andre stała się impulsem do wzmożonych działań władz prowincji Québec, w zakresie rozwoju turystyki religijnej w oparciu o cztery ośrodki religijne. Wyrazem tych działań było opracowanie we współpracy z regionalnymi organizacjami turystycznymi marketingowego planu rozwoju turystyki religijnej, który jest wspierany finansowo przez Ministerstwo Turystyki Québec, jak i przez Ministerstwo Rozwoju Gospodarczego Kanady⁵. Wydaje się, że działania te pozwolą zwiększyć liczbę turystów i pielgrzymów odwiedzających promowane ośrodki religijne, w tym Oratorium Świętego Józefa w Montrealu.

⁵ <http://www.torontosun.com/news/canada/2010/11/14/16133451.html>, (20.02.1011).

**SAINT JOSEPH'S ORATORY OF MOUNT ROYAL AS A MAIN RELIGIOUS
TOURISM CENTRE IN THE PROVINCE QUÉBEC****Summary**

Religious tourism is a quickly growing industry in the world at the moment. The World Tourism Organization estimates that 300 million people of faith take part in this activity, representing more than 18 billion dollars in consumer spending, of which 60% is done by North Americans. This is an impressive pool of tourists for sanctuaries of Québec, which despite their undeniable popularity, are still relatively unknown on the international level. Religious tourism is contemporarily a rapidly growing trend of global tourism. The purpose of the article is the description of the one of the most important religious tourism centre, such as St. Joseph's Oratory in Montreal, in the context of religious tourism marketing plan in the Québec.

Translated by Dawid Milewski